

je pro dnešního čtenáře poněkud těžkopádná a zastaralá. Je proto velmi záslužné vydati spisy Machiavelliho v novém českém překladu. Překlad *Janderkûv* je volný a svižný a kniha se čte lehce, jako beletrie. Bylo patrně úmyslem nakladatelství vydati tuto knihu jako zábavné poučení pro širší vrstvy. Proto asi kniha není zatížena ničím, co z vydání klasiků činí studijní příručky. Překlad je doprovázen jedině stručným (čtyřstránkovým) úvodem redaktora A. Cěkoty, který podává výstižnou charakteristiku doby, prostředí a názorů autorových a několik životopisných údajů. — Malý národ však si nemůže dovoliti dvojí vydání překladů naukových děl: jedno pro lehké poučení širokého čtenářstva, druhé pro účely studijní. Srovnáme-li nynější vydání se zmíněným vydáním Želízkovým, vidíme, že vydání z r. 1900 bylo pro studium vybaveno mnohem lépe. Nejen tím, že vyšla současně obě hlavní díla Machiavelliho, nýbrž i jeho vybavením k informací čtenáře. Překladatel uvedl je obširným (47 stránkovým) úvodem, v němž podal charakteristiku antického, středověkého a renesančního státu, politických a kulturních poměrů doby, podrobný životopis Machiavelliho, charakteristiku a obsah všech jeho děl a pojednání o reakci politiky i literatury následujících století na spisy Machiavelliho. Tato připomínka nechce snížit význam vydání ani zásluhu nakladatelství, nýbrž býti upozorněním pro další vydavatelskou činnost edice. Neboť lze předvídati veliký úspěch této knihy u českého čtenářstva, který by mohl býti podnětem k dalšímu vydávání standardních děl politických a státovědeckých klasiků (předeevším snad hned Machiavelliho »Knížete«). Jednu velikou výhodu patrně má zlínské vydání proti obvyklým vydáním naukových děl u nás: že se totiž dostane do rukou daleko většího počtu čtenářů.

K otázce příslušnosti soudů Protektorátu ve věcech německých státních příslušníků.

Karel Srna.

Při výstavbě právního řádu Protektorátu Čechy a Morava byl aktivován svým způsobem princip personality známý právu středoevropskému. Problematika dvojího státního občanství na téžže území a kolise tím způsobem vznikající byly řešeny poměrně nejdůsledněji v oboru soudnictví nebo chceme-li v oboru práva soukromého.

Kdežto politické úřady Protektorátu zůstaly příslušnými i ve věcech německých státních příslušníků, až na některé výjimky, kdy jako politické úřady I. stolice fungují vrchní zemští radové, byla v poměrně krátké době vybudována organizační hierarchie německých soudů.

Již ve výnosu Vůdce a říšského kancléře z 16./III. 1939 o Protektorátu Čechy a Morava v čl. 2 odst. 1 se výslovně praví, že němečtí státní příslušníci podléhají německé soudní pravomoci. Německými státními příslušníky pak podle téhož čl. 2 odst. 1 a podle nařízení říš. ministra z 20./IV. 1939 říš. zák. I str. 815 stávají se dnem 16. března 1939 dřívější českoslovenští státní příslušníci německé národnosti, kteří měli dne 10./X. 1938 domovské právo v některé obci zemí České a Moravsko-slezské, pokud státní příslušnosti nenabyli již podle § 1 smlouvy o státním občanství a o opci z 20./XI. 1938.

Osoby takto určené podléhají zásadně německému soudnictví (§ 6 odst. 1 nařízení ze dne 14./IV. 1939. Viz říš. zák. I str. 752) a tedy zejména v případech, v nichž státní příslušník Protektorátu vystupuje jako žalobce, měla by žaloba býti podána u německého soudu. Tento logický a principiální požadavek naráží ovšem v praxi na značné potíže, neboť není dosud národnostních katastrů. Praxe si zatím tento problém rozřešila tak, že pokud není žalobci známo, že žalovaný jest německé národnosti a tedy německý státní příslušník, podává žalobu u soudů Protektorátu, jsa ovšem připraven na to, že žalovaný uplatní příslušnost německého soudnictví. Vystupuje-li německý státní příslušník jako žalobce, není těchto potíží, neboť zde je otázka příslušnosti pro žalobce ihned a priori rozřešena. Nechceme tím říci, že by musil podávati žalobu u německého soudu, neboť má možnost učiniti tak a dáti pak sporu rozhodnouti také soudu protektorátnímu. Tím je dán jeden, ovšem nepřilíš častý případ příslušnosti protektorátních soudů ve sporných věcech německých příslušníků.

Častější a daleko problematičtější je ovšem případ dříve zmíněný, kdy totiž žaluje příslušník Protektorátu osobu německé státní příslušnosti před protektorátním soudem. Otázku příslušnosti řeší § 3 nařízení o výkonu soudnictví v občanských právních věcech ze 14./IV. 1939 říš. zák. I str. 759 (které se ovšem vztahuje i na případ v předešlém odstavci zmíněný) tak, že nic nebrání tomu, aby se provedlo řízení před soudy Protektorátu, jestliže v některé občanské sporné věci, v které jsou strany oprávněny nakládati s předmětem sporu, se pustily strany německé státní příslušnosti na řízení zúčastněné před soudy Protektorátu do jednání v hlavní věci a neuplatnily německé soudnictví. Citované ustanovení jest zásadní důležitosti. Preklusivní prorogace protektorátních soudů i pro německé státní příslušníky je vázána na tyto předpoklady:

- 1) musí jíti o občanskou věc spornou,
- 2) strany musejí býti oprávněny nakládati s předmětnou rozepří,
- 3) námitka příslušnosti německému soudnictví musí býti vznesena před jednáním o věci hlavní.

Ad 1) Prorogace jest nepřípustná v oboru trestního soudnictví, kde platí zásady normované zejména v nařízení z 14./IV. 1939 říš. zák. I str. 754 a z 18./IX. 1939 říš. zák. I str. 1945. Pokud je obža-

lován německý státní příslušník, jsou příslušné jen německé soudy. Za zmínku stojí, že německé soudy stihají i trestné činy soukromožalobní, když soukromou žalobu vznesl německý státní příslušník (§ 18 cit. nař.).

Ad 2) Tím jsou vyloučeny z rozhodování protektorátních soudů statusové spory německých státních příslušníků, o nichž platí § 1 odst. 1 nařízení o výkonu soudnictví v občanských věcech právních. Toto ustanovení jest ovšem stylisováno negativně (německé soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava se vztahuje na sporné věci, týkající se osobního stavu stran i tehdy, není-li žádná strana státním příslušníkem Protektorátu). Z této stylisace plyne, že příslušnost německého soudnictví je dána i ve statusových věcech cizinců i bezdomovců (apatridae).

Ad 3) Výklad této podmínky působí největší obtíže. Předně nutno si uvědomiti toto: I před německými soudy platí civilní řád soudní a jurisdikční norma. Nařízení o výkonu soudnictví říš. zák. I str. 759 jest právě tak procesní normou jako oba zmíněné zákony a nutno tedy všechna slova v něm použitá vykládati s hlediska ostatních procesních zákonů a pojmy jím užívané naplniti týmž obsahem jako stejné pojmy ostatních procesních předpisů.

Máme-li na mysli zmíněné úvahy, dospějeme k této interpretaci: Byl-li zahájen spor u soudů protektorátních, pak strana německé státní příslušnosti musí uplatniti námitku německého soudnictví při I. roku.

Podobně vykládá toto ustanovení i praxe, která je stylisuje negativně, že totiž předmětnou námitku nelze učiniti po vydání průvodního usnesení.

Naprostá nejednotnost v názorech teoretiků i praktiků jest však v řešení problému, jak posuzovati rozsudky pro zmeškání vydané u protektorátních soudů proti německým státním příslušníkům a po případech platební rozkazy v řízení upomínacím, proti nimž nebyl podán odpor.

Náš názor je dán už stanoviskem shora zaujatým, že námitka nepřislušnosti musí se státi při I. roku, (event. v odporu proti platebnímu rozkazu). Byl-li vynesena rozsudek pro zmeškání, pak o hlavní věci už bylo rozhodnuto a potom vznesená námitka jest již opožděná. Při I. roku se také o hlavní věci jedná, neboť logický postup jeho podle c. ř. s. jest tento: žalující strana přednese žalobu, poněvadž se žalovaný nedostaví, jest tvrzení dostavivší se strany o skutkových okolnostech pokládati za pravdivá (§ 396 c. ř. s.) a na základě takto zjištěné skutkové podstaty vynesou soudce rozsudek. Nedostavení strany žalované má funkci projevu vůle, jímž uznává tvrzení strany žalující v žalobním ději uvedené. Strana projevuje takto svou vůli s hlediska c. ř. s. relevantní i tím, že se k soudnímu jednání nedostaví. Byl-li vznesen stranou německé státní příslušnosti návrh na navrácení v předešlý stav, pak o něm rozhoduje sice protektorátní soud, byl-li však znovu nařízen I. rok, jest možno námitku nepřislušnosti při něm vznésti.

Jiného mínění než shora uvedené jest na př. Loula (Nové zákony a nařízení Protektorátu Čechy a Morava č. 5 str. 444), Hartmann (Právnická ročenka str. 347) a Valvoda (Soudcovské listy ročník 1940 č. 2), kteří zastávají názor, že takové kontumační rozsudky, event. platební rozkazy jsou neplatné.

Argumenty pro toto mínění jsou dva a to slova § 3 cit. nař., že se německý státní příslušník musí *pustiti do jednání* a § 7 nařízení ze 14. dubna 1939 říš. zák. I str. 752, podle něhož jest německé soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava v poměru k soudům protektorátním *vylučně*.

Pokud se týče pojmu »pustiti se do jednání« ulpívá většina komentátorů na doslovném textu. Řekli jsme již shora, že slova a pojmy užitě v nařízeních týkajících se německého soudnictví v Protektorátu dlužno vykládati v souhlase s ostatními výrazy a pojmy c. ř. s. A tu je zřejmo, že do jednání se pustí každý, kdo projevuje svou vůli způsobem dle c. ř. s. relevantním, což se může státi i negativně, tedy na př. tím, že se k soudnímu jednání nedostaví.

V této souvislosti upozorňujeme na § 104 odst. III. jur. normy, kde se stanoví, že soud vlastně nepřislušný stane se příslušným tím, že žalovaný neučiniv včasně námitku nepřislušnosti, v hlavní věci ústně projednává.

Kdybychom toto ustanovení vykládali doslova, sotva bychom dospěli k názoru, že ten, kdo se k I. roku nedostaví, ústně projednává a přece v teorii ani v praxi není sporu o tom, že ten, kdo byl kontumačně odsouzen u soudu nepřislušného, nemůže námitku nepřislušnosti dodatečně uplatňovati.

Předpokladem pro správnost vývodů právě citovaných jest ovšem ta okolnost, že nejde o nezhojitelnou nepřislušnost. O tu však v otázce příslušnosti protektorátních soudů pro sporné věci německých státních příslušníků skutečně nejde, neboť jest podle výslovného předpisu (totiž právě rozebíraného § 3 nařízení o výkonu soudnictví) přípustná preklusivní prorogace. Že i smluvní prorogace jest možná, dovozuje Gerlich v Časopise pro právní a státní vědu, na jehož vývody zde poukazujeme.

Také pojem výlučnosti soudu jest našemu c. ř. s. znám. Výlučným je ten soud, u něhož žalobce musí podati žalobu a nemá na výběr podati ji buďto u něho nebo u obecného soudu žalovaného. Nikterak však výlučnost soudu neznamená, že by strany prorogací nemohly určit jiný soud. Jen v některých případech nelze příslušnost výlučného soudu měniti prorogační úmluvou stran. To jest vždy zvláště zdůrazněno. Jak již z uvedeného plyne nelze tedy z té okolnosti, že některý soud je výlučně příslušný vyvozovati konkluse pro nepřístupnost prorogace.

Shrnujeme tedy: *Soudy protektorátní stanou se příslušnými v občanských právních věcech německých státních příslušníků, vyjma spory statusové tím, že osoba německé stát. příslušnosti nevznese včas námitku příslušnosti německého soudnictví.* To se musí

státí pravidelně již při I. roku. Kontumační rozsudky a platební rozkazy v řízení upomínacím proti nimž nebyl podán odpor, vydané protektorátními soudy ve věcech německých státních příslušníků jsou platné.

Všechny okolnosti právě uvedené mluví tedy pro správnost vývodů shora citovaných. Ony vývody nečiní si však nárok na všeobecné uznání jejich správnosti, dostačí budou-li námětem k diskusi, nebo k legislativní úpravě problémů zde nadhozených.

O zlepšení osudu raněných a nemocných ve válce.

Prof. Dr. Bohumil Kučera.

(Dokončení.)

V obou posledních Ženevských úmluvách jest ochrana zdravotnických útvarů a zařízení omezena čl. 7 v ten způsob, že přestane, použije-li se jich k činům škodícím nepříteli. Článek 8 pak poslední Ženevské úmluvy stanoví, že za okolnosti, jež mohou zbavit zdravotnický útvar neb zařízení ochrany zajištěné článkem 6, nebude pokládat:

1) skutečnost, že personál útvaru nebo zařízení jest ozbrojen a že užívá zbraní k své vlastní obraně nebo k obraně svých raněných a nemocných;

2) skutečnost, že útvar nebo zařízení, nemající ozbrojeného ošetrovacího personálu, je chráněn hlídkou nebo stráží;

3) skutečnost, že byly nalezeny u útvaru nebo zařízení nositelné zbraně a střelivo, které byly odňaty raněným a nemocným, avšak ještě nebyly odevzdány příslušnému služebnímu místu;

4) skutečnost, že je v útvaru nebo zařízení personál a materiál zvěrolékařský, aniž jest jeho podstatnou součástí.

Stejně zní čl. 8 Ženevské úmluvy z r. 1906 až na bod 4, který je zcela nový.

O stejný princip se opírá čl. 8 haagské úmluvy z r. 1907, který zní takto:

»Ochrana, která přísluší nemocničním lodím a lodním nemocnicím, přestává, použije-li se jich k činům škodícím nepříteli.

Za skutečnost, jež může odůvodniti odnětí ochrany, nelze pokládati okolnost, že personál těchto lodí a nemocnic jest ozbrojen pro udržení pořádku a pro obranu raněných nebo nemocných, jakož i okolnost, že na lodi jest umístěno radiotelegrafické zařízení.«

V třetí kapitole posledních Ženevských úmluv se pojednává o *personálu*, který požívá za určitých okolností nedotknutelnosti. V té příčině uvádí čl. 9 nové Ženevské úmluvy, že za všech okol-